

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ДІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Слухач 5-го курсу навчально-наукового інституту
заочного навчання НАВСБорисова Ольга Яківна

Принцип верховенства права, як і законності та дисципліни являється головною ознакою любого демократичного суспільства і правової держави.

Адже, користуючись основним законом нашої держави права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Це становить ефективним здійснення людиною належних їй прав і свобод. Сьогодні це ствердження є аксіомою сучасного цивілізаційного прогресу, який протікає в сучасному адміністративному баченні. Відтак у системному реформуванні українського права людини, мають стати не якимось похідним чи другорядним завданням здійснюваних перетворень, а їх найголовнішою метою, яка покликана принципово змінити історичну парадигму стосунків між державою і людиною. Вирішальна роль у правовому забезпеченні такої зміни належить адміністративному праву.

Адже, саме адміністративне право є необхідною умовою і засобом функціонування публічної влади, щодо забезпечення

прав та свобод людини і громадянина шляхом виконання законів та інших правових актів держави. Адміністративно- правові норми посідають особливе місце у системі права держави. Вони не тільки конкретизують визначені Конституцією України права і свободи, а й встановлюють порядок реалізації цих прав і свобод, чітко окреслюють їх гарантії, доповнюють їх будь-якими численними правами, а за певних умов і обов'язками, які не зазначені в Конституції. Це обумовлюється колом суспільних відносин, які підлягають регулюванню за допомогою цих норм. Адміністративно-правові норми забезпечують регулювання суспільних відносин, які виникають у різних сферах діяльності органів виконавчої влади, включаючи виконання ними управлінських, право- забезпечувальних та правоохоронних функцій.

Водночас слід усвідомлювати, що донедавна характерною ознакою українського адміністративного права була істотна деформація його ролі. Точніше кажучи, абсолютизувалися два аспекти суспільного призначення адміністративного права: насамперед, як засобу управлінського впливу держави на суспільні процеси, тобто як права «адміністрування», а також - як права «примусу», що забезпечувало застосування державою у відносинах з громадянами різноманітних засобів адміністративного примусу. В наведеному розумінні верховенство права на сьогодні посідає провідне місце серед інших форм нормативного регулювання управлінських відносин: норм моралі, звичаїв, статутних норм об'єднань громадян тощо.

Актуальність і дослідження даної статті визначають значення принципу верховенства права обумовлюється потребами перегляду вітчизняної системи принципів адміністративного права, адже врахування принципу верховенства права як фундаментального (засадничого) в системі принципів адміністративного права України дозволить вирішити низку теоретико-правових та методологічних проблем розвитку вітчизняної адміністративно-правової галузі в цілому.

Принцип верховенства права вперше отримав доктринальне тлумачення як центральний елемент британської Конституції у роботі відомого англійського вченого-конституціоналіста кін. XIX - поч. XX ст.ст. Альберта Венна Дайсі «Вступ до науки». Зокрема, А. Дайсі відзначив, що для досягнення максимального ефекту від застосування ідеї верховенства права, необхідно відрізнити три близькі за своїм змістом концепції:

панування права - ніхто не може бути зобов'язаний нести негативні наслідки у встановленому законом порядку сам або своїм майном, окрім як у випадку прямого порушення закону, в передбаченому законом порядку, в суді загальної юрисдикції;

верховенства права - не лише те, що жодна людина не може бути над законом, але й те (і це важливий момент), що до кожної людини, незалежно від посади або умов застосовуватиметься один (загальний, звичайний) закон, а справа підлягає розгляду в одному (загальному, звичайному) суді;

панування духу законності - проникність змісту Конституції верховенством права завдяки загальним конституційним принципам (наприклад, право на особисту свободу, право на публічні збори), які є результатом судових рішень, що визначають права індивідів у окремих справах, розглянутих судами, та оскільки у багатьох іноземних конституціях надаються гарантії прав індивідів, які виникають, або можливо виникли з загальних принципів конституції.

Втілення в життя Конституції України вимагає принципово нового погляду на суспільну цінність адміністративного права у демократичному суспільстві, який полягає в тому, що, на противагу колишній доктринальній традиції, сучасне адміністративне право має розглядатися як засіб забезпечення належного дотримання та дієвого захисту прав і свобод людини: громадянина у сфері функціонування виконавчої влади держави. Отже, тепер нове визначення

суспільної цінності адміністративного права потребує суттєвого реформування всього змісту цієї правової галузі. Враховуючи сьогодення та наукові світоглядні погляди наших вчених, основу сучасного реформування українського адміністративного права треба покласти на передбачений Конституцією України (ст. 8) принцип верховенства права, котрий означає, що в Україні визнається і діє цей принцип.

Доречно зауважити, що верховенства права за своїм змістом значно ширший, ніж принцип верховенства закону, оскільки не кожний закон здатний відобразити справжні потреби повноцінної реалізації або захисту прав людини. Тому втілення а життя принципу верховенства права повинно бути спільною турботою усіх гілок державної влади. А, Конституція виступаючи, як основний закон виступає гарантом додержання прав та свобод людини і громадянина.

З огляду на це є всі підстави вважати, що в концептуальному утвердженні і фактичному запровадженні принципу верховенства права як базового критерію визначення суспільної цінності адміністративного права лежить глибинний сенс і кінцева мета реформи наукової доктрини і практики реалізації українського адміністративного права на сучасному етапі. Але, треба зауважити, що без нової реформи, враховуючи економічні, соціальні та інші потреби громадян нашої держави, стає дедалі важче контролювати, забезпечувати всі гілки влади.

У ході реформування адміністративного права, перш за все, потребує більш ґрунтовного усвідомлення і сприйняття не тільки представниками влади, а й всіма верствами населення фундаментальна конституційна формула, яка прописана в статті 3 Конституції України «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави». Але, для цього Конституції та її дотримання не достатньо, як і в будь-якій демократичній державі повинно бути формування демократичної правової держави, яке пов'язане з висвітленням зміцнення законності і правопорядку, підвищення ефективної роботи правоохоронних органів, без чого неможливі жодні

прогресивні зміни у суспільстві. Забезпечення належного громадського порядку в країні, який відповідав би вимогам сучасного періоду, є однією з важливих функцій держави. У здійсненні цієї функції беруть участь всі державні органи, посадові особи та громадяни.

Важлива роль у забезпеченні виконання цієї функції відводиться органам внутрішніх справ, для яких, згідно з їх правовим положенням, громадський порядок в країні - є головне завдання.